

Julefup eller fakta

Første ord: Sorte Peter

A

Sorte Peter er kælenavnet for købmanden Peter Ottesen. Ottesen blev i 1700-tallet ekstremt rig på handel med krydderier, bl.a. peber, fra fjerne lande. Det er peberets sorte farve, der gav ham hans kælenavn. Som du kan se på billedet fik han og konen ingen børn, så hver jul uddelte de masser af penge til de fattigste familier i København. *Sorte Peters penge* blev disse gaver omtalt. Med tiden er dette begreb blevet til *sorte penge*, som din lærer sikkert kan forklare dig, hvad betyder...

B

I 1850 skrev den hollandske skolelærer John Schenkman bogen "*Sankt Nikolaus og hans tjener*". Bogen handler om Sinterklaas (en figur der bedst kan sammenlignes med Julemanden), der kommer til Amsterdam med bøger og slik til de artige børn. Med sig har han sin hjælper, Sorte Peter, eller Zwarte Piet som han hedder på hollandsk. De børn, der ikke har været artige, skal ikke forvente mange gaver, men kan derimod vågne op med kul i sokkerne i stedet for slik.

C

I 1972 fik Danmark sine første boreplatforme langt ude i Nordsøen. Fra disse boreplatforme bliver der pumpet olie og gas op fra undergrunden. Her arbejder mænd og kvinder året rundt - også juleaften. På denne aften kan man være heldig at få besøg af *Sorte Peter*. Sorte Peter er iklædt beskidt kedeldragt og har i sin rygsæk snaps og andre alkoholiske drikke, som normalt er forbudt på boreplatformen, men denne aften er alkohol tilladt - hvis altså Sorte Peter kigger forbi.

Andet ord: Sul

A

Der er bare noget med mad og jul. Ordet sul betyder ganske enkelt *fed mad af svinekød, fx. flæske og medisterpølse*. Lige fra middelalderen og mange år frem skulle datidens bønder i november og starten af december bestemme hvilke grise, der skulle avles på og dermed fodres igennem vinteren. De øvrige grise skulle slagtes. Det betød, at man i denne tid havde masser af sulemad, som skulle spises, inden det blev fordæveligt.

B

Hvad er det modsatte af jul? Det er sul. Dette ord beskriver ethvert barns værste mareridt, hvor der hverken er julegaver, flæskesteg, slik eller hygge. Omkring 1800-tallet var fattigdommen både på landet og i byerne udbredt, og langt fra alle kunne nyde jules glæder. I H.C. Andersens eventyr "Den lille Pige med Svovlstikkerne" fra 1845 kan man bl.a. læse, at; "*Sofies største ønske var at holde en rigtig jul, men igen i år måtte hun og familien nøjes med sul*".

C

En sul er navnet med den særlige økse, der blev brugt til at hugge hovedet af juleanden og gåsen. Omkring 1700-tallet blev det populært at spise and og gås juleaften. Dette var en noget mere kostbar spise end fx. gris. Derfor blev disse fjerkræ også behandlet ekstra godt og skulle "*have en værdig død*". Derfor havde de fleste bønder en sul. Denne lille håndøkse blev kun brugt få gange om året - og kun til at hugge hovederne af juleaftens lækre hovedmåltid.

Tredje ord: Julemaj

A

Helt frem til starten af 1900-tallet blev der, primært ude på landet, afholdt *julemaj*. Julemaj blev afholdt 24. maj og skulle minde især bønderne om, at det nu var på tide at rydde op i spisekamrene for at gøre plads til den kommende høst. Gamle julesmåkager, indtørrede pølser og hvad der ellers lå tilbage skulle smides ud til grisene, der så kunne æde sig tykke og fede. Om aftenen d. 24. maj blev der danset om majstangen, så man på den måde kunne "holde sig i form" til juleaften.

B

Kender du filmen "Grinchen"? Den handler om et grønt, behåret uhyre, der vil ødelægge julen. I virkeligheden hedder denne skabning en *Julemaj*. Myten fortæller, at der i en landsby i Norge skulle holdes julefest. Alle var inviteret undtaget landsbyens særling, *Maj*. Dette blev han så rasende over, at han smed store sten ned fra bjerget. På den måde blev både julefesten og landsbyen ødelagt. Så derfor. Når man holdt julefest i middelalderen blev alle inviteret, for ellers kom Julemaj.

C

Julepynt hører julen til, men det er på ingen måde en ny opfindelse. Så lang tid tilbage som før 1500-tallet var det tradition at pynte stuerne med grønt fra skoven. Dette blev kaldt *julemaj*. Dette var en forgænger for juletræet, som kom til Danmark fra Tyskland. Noget kan tyde på, at julemaj har været meget populært og tilsyneladende taget overhånd, eftersom der blev lavet en lov, hvori det hed, at; "*Enhver, der pynter med julemaj, bliver straffet efter loven.*"

Fjerde ord: Julestuer

A

I perioden 1660-1750 var *julestuer* på allerhøjeste mode. Dette var fællesfester, hvor man inviterede naboer og venner til fester fra juleaften frem til Hellig Trekonger, 6. januar. Disse fester var vilde! De ældste spillede kort og drak øl, mens de unge legede alt andet end uskyldige lege. Således skriver Ludvig Holberg i sin komedie, "Julestuen" fra 1721, at: "*Ak, havde jeg blot en daler for hver en mødom, som er løbet af stabelen på en julestue, så var jeg en rig mand!*"

B

Da byerne i Danmark voksede omkring 1870'erne opstod et besynderligt problem. I løbet af julemåneden blev flere og flere af træerne i byernes parker fældet og brugt som juletræer. På dette tidspunkt fandtes der ingen love, der forbød dette. Derfor blev der lavet en lov, som forbød træfældning i byerne. Til gengæld blev der oprettet *julestuer*, hvor der blev solgt juletræer. Disse stuer blev bestyret af såkaldte træmænd, som havde eneret på salget af juletræer i byerne.

C

I starten af 1900-tallet eksploderede forbruget af alkohol i Danmark. Det betød, at der i perioden fra 1905-1914 ved lov blev forbudt, at sælge alkohol efter midnat. Dette blev dog mange steder omgået og disse steder, hvor man efter midnat ulovligt kunne købe alkohol, blev kaldt *julestuer*. Navnet hentyder til, juleaften, som falder d. 24. Loven blev ophævet i 1914 da 1. verdenskrig udbrød, eftersom et udgangsforbud forbød folk at færdes udendørs efter kl. 23.00.

Femte ord: Merino

A

B

C

Sjette ord: Lønlig

A

B

C

Syvende ord: Skideskur

A

B

C

Vi vælger svarmulighed

A

Vi vælger svarmulighed

B

Vi vælger svarmulighed

C

Vi vælger svarmulighed

A

Vi vælger svarmulighed

B

Vi vælger svarmulighed

C

